

Dnes už by Jana Husa neupálili, ale zavřeli by mu dezinformační kanál

 radiouniversum.cz/komarek-stanislav-3d-dnes-uz-by-jana-husa-neupalili-ale-zavreli-by-mu-dezinformacni-kanal

Stanislav Komárek Díl 3/4

Text 20.8.202430 min Přehrát

#Společnost

„Společnost, která se dost nereprodukuje, tím dává najevo, že nestojí za to ji uchovávat,“ zmínil profesor Stanislav Komárek v předchozí části našeho rozhovoru. Jeho slova lze vnímat nejen v souvislosti s růstem, či spíše nerůstem populace v Evropě, ale také i prizmatem toho, jak macešsky se dnes Evropa chová k průmyslu. Náš host upozornil, že tento současný trend se projevuje především tím, že vládu ekonokracie vystřídala znovu ideokracie, a v Evropě se místo na sledování prospěchu zaměřujeme na nově definovanou správnost, což se nejsilněji projevuje v politice Green Dealu, ale také v migrační politice se všemi možnými dalekosáhlými důsledky. V této souvislosti se stále častěji mluví o slábnutí Západu a především Evropy, v kontrastu k posilování jiných oblastí – především v souvislosti s pokračujícím hospodářským i mocenským vzestupem Číny.

Martina: Pane profesore, my máme tendenci se na Čínu dívat – a asi i právem, byť bez pochopení, protože vy jste říkal, je potřeba tu zemi trochu znát, alespoň ji vidět – že nemá potíže s tím, stále více regulovat a řídit života jednotlivců, se zásahy do soukromí, šmírováním, pověstný kreditní systém, a podobně. Myslím, že po tom pokukujeme, protože je to sen každého vládce, zejména pokud by toužil po jakémisi druhu totality. Ale když se podíváme do Evropy, tak asi potenciálně nejtotalitnějším počinem poslední doby je takzvaný Green Deal, Zelený úděl, kterému se už velmi často říká „Zelený úpadek“. A to mi připomíná jeden výrok z knihy „Atlasova vzpoura“ od Ayn Randové, kdy se hlavní hrdinka rozčiluje, že se

pravděpodobně všichni inženýři rozhodli, že nástrojem rozvoje může být chudoba. Jak se na tento krok, postoj, a vlastně celý směr Evropy, díváte?

Stanislav Komárek: Rok 2020 byl přelomový ještě v jedné věci, že skončila, řekl bych, ekonokracie a vrátila se ideokracie – aby se dělalo to, co se dělat má, nikoliv nutně to, co přináší největší prospěch. My jsme byli po revoluci 89 vychováni k tomu, že jakýkoli počin, který není úplně nelegální a nese peníze, je třeba podporovat, a kdo peníze má, má je investovat do něčeho ekonomického – nemusí to být nutně něco užitečného, třeba když letí Rubikovy kostky, dělají se Rubikovy kostky, prodají se, i když to není k ničemu dobré. A pak je platnost formálního práva nad kalkulem o tom, co je, či není spravedlivé. A na to jsme si zvykli. To ovšem byla v zásadě jenom jedna krátká perioda v dějinách. Něco podobného bylo taky v 19. století, ale drtivá většina lidských dějin byla o tom, že se ideologická hlediska předsouvala před ekonomická. Vezměte si, dejme tomu, pobělohorskou emigraci: Po roce 1627 nesměl v Čechách trvale pobývat žádný nekatolík, což mimo jiné způsobilo obrovský propad HDP.

Martina: Ekonomická katastrofa.

Stanislav Komárek: Ano, ale to nebylo vůbec důležité. Podobně odsun Němců v roce 1945, kdy bylo důležité, aby pohraničí bylo Němců prosté. A že se HDP propadl jistě o jednu třetinu, ne-li o víc, to nikoho nezajímalo, tenkrát to prakticky nikdo z výraznějších osobností nezpochybnil. A taky kdyby zpochybnil, tak by mu pravděpodobně řekli: „Můžeš jít s nimi.“

Martina: Promiňte, oba příklady, které jste uvedl, měly jasné ideové pozadí, nebo třeba i ideologické. Jaké pozadí má tedy Zelený úděl?

Stanislav Komárek: To už je řečeno natvrdo: „Člověk, a jeho činnost, je vřed na tváři Země, a je nutné uchránit přírodu, matku Zemi před našimi zásahy, i když to třeba podstatně sníží životní

úroveň.“ A teď je samozřejmě otázka: Pokud se u nás pětatřicet let – a na Západě šedesát let – propagoval opak, tak to jistě nenarazí na nadšení. Řekněme, středověk – taky nebyl nadšen z podnikání. Čtete-li spisy mistra Jana Husa, tak tam o lichvářích, o těch, kteří dávali úvěry – jak bychom řekli dneska – není jediné dobré slovo. Obchod byl brán jako něco parazitního. Středověká společnost neznala exhalace, všechny potraviny byly bio, ekonomicky nerostla, občas byla nějaká morová epidemie, často byla nějaká lokální válka.

Čili, toto je velmi neobvyklý nápad udělat v části světa takovouto dobrovolnou autodestrukci, řekněme, průmyslu, když zbytek to neudělá také. Koneckonců, atmosféra je jedna – dneska fouká vítr od Prahy k Pekingu, zítra bude foukat vítr z Pekingu do Prahy. Koneckonců i v čínské historii je řada momentů, které jsou nějak podobné: Čína rozjela v 15. století objevné plavby, a kupodivu vrchní velitelé těchto loďstev byli vždycky eunuši – což bylo záměrně, aby tam nezaložili dynastii, prostě chudáci nemohli – ale rozhodně jim nelze upírat ani statečnost, ani vysokou inteligenci. A posléze to konfucianští učenci císaři rozmluvili, že se nesluší, aby Říše středu svou vysokou kulturu vyvážela za barbary, kdo ví kam, a že barbaři mají sami přijít, a sami o ni požádat. Než by došli z východní Afriky k jejímu zdroji, tak by si minimálně asi hodně ušoupali nohy. Na každý pád tato první čínská expanze byla z vlastního popudu zlikvidována.

V Japonsku bylo dokonce zakázáno za tokugawského šógunátu vyrábět lodi, které by se hodily pro zámořskou plavbu, aby se úplně zpřetrhaly kontakty s vnějším světem. A když náhodou nějakého námořníka v jeho člunku odnesl vítr k pevnině, tak když ho napadlo vrátit se domů, čekala ho poprava. Takže toto se vyskytovalo v dějinách často. Ale je otázka, jak se celá záležitost bude vyvíjet dál.

Když člověk pozoruje svět jako jeviště, tak zvědavost přitlumí, když zjistí, že sedí uprostřed jeviště, které sleduje. Othelo zaškrtil Desdemonu, ale pak taky může zaškrtit nás.

Martina: A proto se mohu zeptat, jestli vám to, co se teď děje v Evropě – teď se zrovna bavíme o ekonomice, o tom, co jste teď řekl, že se Evropa pokouší docílit změny světa, přestože zbytek světa tyto snahy nenásleduje – dává smysl? A jestli vás, jako filozofa, baví pozorovat, jak tohle může dopadnout?

Stanislav Komárek: Aby se člověk ze světa nezbláznil, musí ho bavit pozorovat, jak to dopadne. Někdy – tak už mi není dvacet – si říkám, že by bylo zajímavé být živ dlouho, a uvidět, jak to dopadne, a jindy si říkám, že by bylo dobré zemřít záhy, a nevědět už, jak to dopadne. Zvědavost se vždycky přitlumí, když zjistíme, že sedíme uprostřed jeviště, které sledujeme – teď sice Othello zaškrtil Desdemonu, ale pak taky může zaškrtit nás.

Martina: My jsme si o Evropě říkali, že se nereprodukuje, což je poměrně fatální jev. Teď jsme si povídali o tom, že pracuje na určitém způsobu chudoby, ať už dobrovolné, nebo nedobrovolné, respektive nařízené chudoby. Týkají se tyto změny – můžeme to možná nazvat, i z hlediska předchozího ekonomického rozvoje jako úpadek – zejména Evropy, nebo také třeba Spojených států amerických?

Stanislav Komárek: Americkou situaci tak neznám. Pravda, byl jsem tam párkrát, takže vím, že je to země, která Evropu připomíná pouze některými rysy. Dnes tam panují kulturní války. Koneckonců, jedna občanská válka už tam byla.

Martina: Dávno tomu.

Stanislav Komárek: Dávno tomu, ale zase ne tak úplně. Ještě se dobře ví, která rodina držela s Jižany a která se Seveřany – i po těch letech. Takže tam může zase k něčemu podobnému dojít. Je to zvláštní i tím, že je tam zároveň technologické centrum světa – pokud se týká digitálních technologií, tak Spojené státy nemají

Silicon Valley, ale Silicon Valley má Spojené státy. A je to tam mnohem řídkěji osídlené, a tlak na environmentální problémy je tam menší.

Z vlastní zkušenosti bych mohl jenom říct, co se v Evropě v tomto směru zlepšilo, a co se za mého života zhoršilo. Živě vzpomínám, jak nás, jako vysokoškoláky, brali na exkurzi do Krušných hor, kde v podstatě všechny lesy byly odumřelé z exhalací. A když jsem byl jako větší dítě ve Dvoře Králové podívat se na Vágnerovo safari, tak když jsem se koukl na Labe, tak mělo takovou barvu, na jakou v místní textilce toho dne barvili látky, a v rýnské vodě se v té době daly vyvolávat fotografie. Tak toto se velmi významně zlepšilo. Na druhé straně, třeba v zemědělské krajině, řekněme, ptáků, co do druhů a počtu exemplářů, podstatně nebylo, jenom se změnila jejich skladba, a hmyz téměř vymizel. Když teď jedu na kole, tak v jižních Čechách celý den nevidím motýlka. Je samozřejmě otázka, k čemu lidé potřebují denní motýly. Ale když si vzpomenu na šedesátá léta, tak některé aspekty intenzivním zemědělstvím utrpěly zcela neobyčejně.

Čili, třeba nápad nechat čtvrtinu, pětinu půdy ležet ladem bych neměl za tak špatný, protože: Potřebuje lid modráška lysohlavého? A odpověď? Nepotřebuje. Takhle by to šlo vzít dost důkladně. Už Čapek psal o tom, že: „...do Vyšehradského kodexu by se dobře balily buchty, stejně je to takovej starej canc – k čemu to je?“ Čili vždycky je otázka, co představuje hodnotu. Podobně se třeba domnívám, že přízračné podmínky, ve kterých žijí některá domácí zvířata, například prasata, slepice, tak to do určité míry k nebesům volá. Ale pak by byla vejce a kotlety poněkud dražší.

Martina: Pane profesore, jelikož mi to všechno dává smysl, ale přesto nevím, jak jsme se tam dostali od kulturních válek v Americe, takže to teď trochu změním, a zeptám se jinak: To, co říkáte, znamená vždy položit na misku vah spousty věcí, a těžko říct, co převáží modrásek. Ale když jsme se bavili o úpadku Evropy, nejenom v ekonomickém smyslu, ale hlavně v tom, že se

nereprodukuje, tak k tomu také patří, že se Evropa zbavila svých hodnot, o čemž se často mluví, že zapomíná, nebo přímo popírá své kořeny, zbavuje se své víry, zbavuje se svého Boha, nebo bohů, přepisuje, nebo zapomíná na svou minulost, na své předky, a nectí je. Řekněte mi, co si počít s tímto? Protože pokud nám zůstávají pouze emoce, pocity, bez jakéhokoliv fundamentu, na který můžeme navázat, tak co pak tento kontinent, a lidi na něm, čeká?

Stanislav Komárek: Tak klasické vzdělání upadá už poměrně dlouho, že minulý dobrý absolvent klasického gymnázia si ještě v roce 1948 mohl číst Homéra v originále. Už před tím toto reálná gymnázia neměla, a dá se to takto postupně osekávat. A tak vzniká generální otázka po smyslu školství. Drtivá většina toho, co se ve škole učí, se v praxi nikdy nevyužije. Vzpomenete si, kdy jste naposledy potřebovala v praxi přímky přeřaté příčkou, nebo Thaletovu větu?

Martina: Je toho mnoho, co jsem nevyužila, ale zároveň mě určité věci, které jsou dnes třeba potlačovány, protože se jim říká „dril“, a podobně, naučily i jistou myšlenkovou disciplínu, naučily mě věnovat se věcem, které mě zrovna nebaví, ale přesto všechno o nich můžu něco vědět. Věřím, že mi rozumíte.

Stanislav Komárek: Jistě.

Dnes by Jana Husa neupálili, ale zavřeli by mu dezinformační kanál. Spor o transsubstanciaci byl podobný problematice transgenderu, zda je proměna skutečná, nebo domnělá.

Martina: Ale smysl školství: Thaletovu větu jsem nevyužila, co chodím po světě.

Stanislav Komárek: Já jsem jednou – to už je řada let, dokud jsem ještě psal do novin, a kdy jsem si ke svým šedesátým narozeninám naordinoval skončení žurnalistické činnosti, čili to muselo být tak sedm osm let – napsal žertovně myšlený článek o tom, jak je náš český jazyk největší brzdou pronikání na světové trhy. A že se ve školách bude učit pouze anglicky a že zpočátku děti nemají být

trestány, když se spolu o přestávkách baví česky, a že taky je třeba myslet na to, že by se pak nedomluvili se svými rodiči, a učitelé že se mají dovážet z Indie, kde je spousta dobře anglicky mluvících levných pedagogů, kteří navíc zdejší podivný dialekt neznají. Článek byl evidentně nadnesený, a řekl bych – jízlivý. Pak přišlo mnoho čtenářských reakcí, všichni to vzali vážně, dvě třetiny byly popuzeny, co že se to ten Komárek tady odvažuje navrhnout, a asi třetina byla nadšená, že to konečně někdo říká, vždyť už bylo na čase.

Martina: Obě reakce jsou dost smutné.

Stanislav Komárek: Ano, obě reakce jsou dost smutné. Já bych dokonce řekl, že základní kritérium, jestli je doba úplně tragická, je to, jestli má ještě stopu smyslu pro humor, nebo pro neagresivní ironii. Koneckonců, svět je žert – chvílemi špatný. V němčině je výraz tierisch Ernst, zvířecím způsobem vážný, ale ona i ta boží hovada mají určité stopy humoru, to vidíte na psech, nebo na opicích. Ale když už se všechno bere smrtelně vážně, tak se to pak brzy začne brát jenom smrtelně. Víím, jak jsme se smáli tomu, když jsme za nejhoršího ceaușescismu byli v Rumunsku, a zjistili jsme, jak se rumunsky jmenuje humor: Umor.

Martina: Máte pravdu, mám podobnou zkušenost. Kdysi jsem napsala krátký fejeton – bylo to po jednom politickém skandálu, po kterém měly padat hlavy, ale nestalo se nic, jak to tak bývá – o tom, že pojem dead man nelze vlastně přeložit do češtiny, protože nemá významový ekvivalent. Kdyby se něco takového stalo v britském parlamentu, tak tento člověk už se nikdy do politiky vrátit nemůže, protože je to tak do nebe volající, a u nás je vlastně toto slovní spojení zbytečné, protože ten člověk by zase klidně ráno šel do Sněmovny. A nějaká paní mi napsala, že mi to tedy musí opravit, že dead man znamená „mrtvý muž“.

Stanislav Komárek: To je hezké.

Martina: To je přesně ono, ano. Pane profesore Stanislave Komárku, my jsme si teď povídali o Evropě, o Číně, o Americe, řekněte mi, když se tak podíváte na náš svět celkově, rozumíte mu? Nechci vypadat, že upozorňuji jen na nešvary, ale přesto všechno to někdy vypadá tak, jako kdyby někdo testoval, kam až ještě může, kolik vydržíme. Všechny ty cancel culture – i slavný herec Rowan Atkinson hovoří o tom, že to je středověký hon na čarodějnice. Když se podíváme třeba na úvahy týkající se Zeleného údělu, tak jedna věc je ochrana přírody, jedna věc je vyložený amatérismus, a zbožná přání. Když nám zvolí Miss Alabamy, která je tak morbidně obézní, že ani Paul Rubens by to už nedal, a tak můžu pokračovat. Proč myslíte, že se to děje, že jsme pořád vystavováni novým a novým zkouškám: Jestli mohou menstruat muži, kolik je pohlaví? Rozumíte mi? Je to neuvěřitelná snůška věcí, které člověka kvazi nutí přemýšlet, přestože by nad tím možná mohl jenom mávnout rukou a říct: „Práci na vás!“

Stanislav Komárek: Světu rozhodně nerozumím, podobně jako mu nerozumí někdo jiný. Někteří to předstírají lépe, jiní hůře, ale nikdo není schopen s jistotou odhadnout budoucí dynamiku něčeho tak komplikovaného, jako je náš svět. My jsme byli nějak adjustováni na to, že devadesátá léta byla léta velkých nadějí, kde rozmanité excesy víceméně zmizely, koneckonců prvokřesťané byli přesvědčeni, že zánik světa a poslední soud jsou už zcela blízko. Z dnešního hlediska si řekneme: „Hlupáci. Všechny potraviny byly bio, vypouštění skleníkových plynů naprosto minimální, Římská říše byla stabilní.“ Ale už tam byly vidět některé věci, které jsou vidět dnes: Koneckonců čarodějnické procesy se táhly po stovky let, a stačilo udání, kdy nějaký schizofrenik snadno tuší, že v sousední chaloupce má nějaká babka plotky se satanem, a teď jakési výroky, které vedou... Dneska, bych řekl, by Jana Husa neupálili, ale zavřeli by mu dezinformační kanál, protože z hlediska tehdejší doby byl Hus skutečně podvratník. Názor, že kněz, který není ve stavu milosti, neudílí svátosti platně, ten by společností otrásl, protože by nebylo jak zjistit, který křest, která svatba, které poslední pomazání, jsou

platné, a které ne. Nebo si vezměme spor o transsubstanciaci, o povahu poslední večeře Páně. To není úplně nepodobné třeba dnešní problematice transgenderu, zda ta proměna je skutečná, nebo jenom domnělá. To je velmi podobné.

V náboženství, v ruském pravoslaví, měli kult jurodivých. Po staré Moskvě, třeba v době Ivana Hrozného, pobíhali blázni, a lid se jim klaněl. Na všechno by se někde našly nějaké analogické příklady. Z jistého hlediska je zase strašně dobře, že až do ukrajinské války ve válečných konfliktech padlo méně lidí, než jich připravila o život soukromá kriminalita a terorismus.

Všechny příspěvky s Stanislav Komárek

Diskuze:

Napsat komentář

E-mailová adresa nebude publikována.

Další příspěvky autora

Kupředu do minulosti

Stanislav Komárek

Západ ztratil vůli k životu, a prožívá autodestrukci, která potrvá dlouho
